

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БАГАНОВА ЛЮДМИЛА ВАСИЛІВНА

УДК 658.012.8 (477)

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Хмельницький – 2014

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема забезпечення економічної безпеки підприємств є однією із найбільш значимих в управлінській діяльності, оскільки її вирішення слугує запорукою запобігання банкрутству, підвищення конкурентоспроможності, завоювання стійкої ринкової позиції та забезпечення сталого розвитку підприємства. Розробка стратегії розвитку, формування прогнозів та планів з метою прийняття ефективних управлінських рішень мають бути забезпечені об'єктивною інформацією про стан економічної безпеки, зовнішні та внутрішні загрози, спиратись на дієвий механізм управління економічною безпекою підприємства. Все вищезазначене дозволяє стверджувати про необхідність обґрунтування процесів розробки механізму управління економічною безпекою підприємства.

Процеси забезпечення економічної безпеки підприємств висвітлені у наукових працях таких зарубіжних авторів, як: В. Богомолов, Л. Іванов, А. Колпаков, А. Крисін, А. Одішцов, Е. Олейніков, В. Тамбовцев, В. Шликов, В. Ярочкін. Значний внесок у розробку цих проблем зробили українські вчені: О. Бандурка, Д. Буркальцева, З. Варналій, Н. Ващенко, М. Войнаренко, К. Горова, О. Грачов, В. Духов, В. Забродський, П. Єгоров, С. Ілляшенко, І. Капустін, О. Кузьмін, Г. Козаченко, Т. Кузенко, Ю. Лисенко, О. Лиговченко, В. Лук'янова, О. Ляшенко, С. Міщенко, В. Мунгян, В. Нижник, С. Омельчук, В. Пономарьов, Н. Реверчук, О. Саєнко, Н. Хрущ, І. Червяков та ін.

Відаючи належне значному науковому доробку названих вчених, слід підкреслити, що єдиного підходу до обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства не знайдено. Тому теоретико-методичне та практичне вирішення цих завдань є актуальним, необхідним і спрямованим на розробку елементів механізму управління економічною безпекою підприємства, що відповідним чином обумовило вибір теми, мету та завдання дослідження, визначило структуру і зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету, як складова частина теми «Методологія формування мережевих структур та моделі їх корпоративного управління» (ДР № 0113U002061). У рамках зазначеної теми дисертантом розроблено організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства та обґрунтовано етапи реалізації стратегії управління економічною безпекою підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства.

Для досягнення мети дослідження необхідно було вирішити такі завдання:

– встановити сутність і зміст поняття «економічна безпека підприємства» і визначити його місце у системі управління підприємством;

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькому національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор

Хрущ Ніла Анатоліївна,

Хмельницький національний університет

Міністерства освіти і науки України,

завідувач кафедри фінансів та банківської справи.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор

Кузьмін Олег Євгенович,

Національний університет «Львівська політехніка»

Міністерства освіти і науки України,

директор навчально-наукового інституту

економіки і менеджменту;

кандидат економічних наук, доцент

Горова Ксенія Олександрівна,

Харківський національний автомобільно-дорожній

університет, Міністерства освіти і науки України,

доцент кафедри економіки підприємства.

Захист відбудеться 24 березня 2014 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.01 Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького національного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 110.

Автореферат розісланий «11» лютого 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Гончар

(діагностування стану і процесів реалізації стратегічних пріоритетів та можливостей машинобудівних підприємств); методи інтегрального оцінювання латентної якості та нечіткої логіки (побудова комплексного показника рівня економічної безпеки підприємства та його прогнозування); графічні методи обробки даних (побудова схем, графіків, діаграм); методи комп'ютерної обробки економічної інформації.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-законодавчі акти керівних та законодавчих органів України, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики управління економічною безпекою підприємства, матеріали діяльності машинобудівних підприємств, особисті розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і вироблені практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства.

До основних наукових результатів роботи, які отримані автором особисто та виносяться на захист, належать наступні:

вперше:

– розроблено організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства, який ґрунтується на побудованій концептуальній моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки в розрізі синергетичної взаємодії її функціональних складових та можливостях оптимізації податкового планування підприємства. Застосування цього механізму в управлінських процесах дозволяє встановити рівень економічної безпеки і стратегічну позицію підприємства, сформувавши портфель його стратегій та виробити науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства;

удосконалено:

– науково-методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства, шляхом виділення етапів її організації та побудови системи оцінки рівня економічної безпеки підприємства. На відміну від існуючих підходів, виділено три етапи системи оцінки (організаційний, аналітичний, реалізаційний) та уточнено її змістовне наповнення в розрізі функціональних складових економічної безпеки підприємства, що дозволило конкретизувати аналітичний процес оцінювання та сприяти підвищенню об'єктивності його результатів;

– комплексну систему оцінки рівня економічної безпеки підприємства шляхом приведення її елементів у відповідність із систематизованими критеріями та побудови комплексного показника економічної безпеки підприємства. На відміну від існуючих, ця система містить обґрунтовану процедуру згоргання кількісних та якісних показників у комплексний показник економічної безпеки підприємства, що дає можливість формалізувати у єдиній формі та використовувати всю неоднорідну інформацію. Застосування даної системи сприяло підвищенню точності комплексного оцінювання машинобудівних

– побудувати концептуальну модель управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства та систематизувати інформаційні ресурси в системі управління економічною безпекою підприємства;

– позиціонувати податкове планування в системі управління економічною безпекою підприємства;

– дослідити методичний інструментарій системи оцінки рівня економічної безпеки підприємства за функціональними складовими;

– обґрунтувати та розробити елементи комплексної системи оцінки і провести оцінювання рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств; – здійснити аналітичне оцінювання та обґрунтувати передумови розробки складових механізму управління економічною безпекою підприємства;

– розробити організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства та виробити науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства;

– довести необхідність та ефективність впровадження податкового планування як важливого інструментарію організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси формування механізму управління економічною безпекою підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні засади, практичні аспекти розробки механізму управління економічною безпекою підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертації стали результати дослідження процесів створення механізму управління економічною безпекою підприємства, опубліковані у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Для досягнення поставленої мети і завдань у дисертаційній роботі застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: формальної і діалектичної логіки, якісного аналізу і синтезу, системний підхід (встановлення сутності та змісту поняття «економічна безпека підприємства»; визначення місця економічної безпеки у системі управління підприємством; обґрунтування складових концептуальної моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства та інформаційних ресурсів в системі управління економічною безпекою підприємства; позиціонування податкового планування в системі управління економічною безпекою підприємства; обґрунтування елементів комплексної системи оцінки рівня економічної безпеки підприємства; обґрунтування передумов розробки та синтез організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства; обґрунтування необхідності впровадження податкового планування як важливого інструментарію організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства); метод декомпозиції (побудова концептуальної моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства); методи статистичної обробки, порівнянь (оцінювання та аналіз рівня економічної безпеки; аналітичне оцінювання передумов розробки організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства); методи фінансового та стратегічного аналізу

підприємств та дозволило більш обґрунтовано розробити практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня їх економічної безпеки;

– процедуру вибору та реалізації стратегії управління економічною безпекою підприємства, яка, на відміну від існуючих, базується на розробленій матриці вибору стратегії управління економічною безпекою підприємства побудованій із врахуванням ступеня готовності підприємства до стратегічних змін та здійснюється поетапно, це надало можливість сформувати портфель стратегій для досліджуванних підприємств;

одержали подальший розвиток:

– економічна сутність та змістове наповнення поняття «економічна безпека підприємства» шляхом уточнення трактування та виокремлення функціональних складових за ієрархічними рівнями управління. Зокрема, під економічною безпекою підприємства запропоновано розуміти економічну спроможність підприємства як його здатність до розширеного самовідтворення на основі використання системи наявних ресурсів, які сформовані під впливом сукупності споріднених функціональних процесів, що відбуваються на підприємстві з погляду їх ролі у збалансованому задоволенні індивідуальних та суспільних потреб, забезпечення стійкого розвитку та утримування конкурентоспроможності;

– елементи інформаційної бази управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства шляхом систематизації інформаційних ресурсів, обґрунтування місця та процесу формування обліково-аналітичної інформації в системі управління економічною безпекою підприємства, що сприяло розширенню інформаційного базису дослідження;

– процесі позиціонування податкового планування в системі управління економічною безпекою підприємства завдяки встановлення його сутнісних характеристик, місця і функцій та шляхом обґрунтування етапів здійснення і процедури оптимізації, це дозволило виокремити податкове планування підприємства як важливий інструментарій організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства;

– складові механізми планування діяльності підприємства шляхом доповнення елементами податкового планування та встановлення їх впливу на функціональні складові економічної безпеки підприємства, це дозволило довести необхідність та ефективність процесу оптимізації податкового планування у механізмі управління економічною безпекою підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які застосовуються у діяльності машинобудівних підприємств та можуть бути використанні у діяльності підприємств інших галузей. Наукові результати, отримані у дисертації пройшли практичну апробацію та використовуються у практичній діяльності підприємств: ПАТ «Темп» (довідка № 161 від 04.03.13 р.), ПАТ «Красилівський машинобудівний завод» (довідка № 69 від 28.02.13 р.), ПАТ «Укрелектроапарат» (довідка № 5683 від 18.12.12 р.), ПАТ «ХЗКПУ

«Прігма-Прес» (довідка № 627 від 01.07.13 р.), ПАТ «Термопластавтомат» (довідка № 254 від 12.06.13 р.). Рекомендації автора використані Хмельницького районного держадміністрацією Хмельницької області при підготовці Програми соціально-економічного і культурного розвитку Хмельницького району на 2012-2015 роки (довідка № 40/03-3030/13 від 20.06.13 р.), Державною податковою інспекцією у м. Хмельницькому Головного управління Міндоходів у Хмельницькій області Міністерства доходів і зборів України при підготовці та корегуванні Комплексної програми мобілізації зусиль ДПП у м. Хмельницькому по забезпеченню надходжень до ДПП у м. Хмельницькому на 2014–2017 роки (довідка № 3241/10/01-01 від 17.07.13 р.).

Окремі результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Хмельницького національного університету при викладанні дисциплін: «Фінанси підприємств», «Фінансова діяльність підприємств», «Фінансовий аналіз», «Корпоративно-соціальна відповідальність», «Економіко-математичне моделювання» (довідка № 135 від 3.06.2013 р.).

Особистий внесок здобувача полягає у вирішенні наукового завдання поглиблення теоретико-методичних засад і вироблення практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства. Усі наукові результати дисертаційної роботи були одержані автором самостійно. Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, наведено у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційної роботи доповідались автором й отримали схвалення на III міжнародній науково-практичній конференції «Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти» (м. Дніпропетровськ, 28–29 червня 2011 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Дослідження і сучасність» (м. Київ, 15 серпня 2011 р.); Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Проблеми розвитку та регулювання обліку, контролю, аналізу на сучасному етапі» (м. Вінниця, 29 лютого 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Інформаційні технології, економіка та право: стан та перспективи розвитку (ТЕП – 2012)» (м. Чернівці, 28–31 березня 2012 р.); IX міжнародній науково-теоретичній конференції молодих учених і студентів «Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери» (м. Донецьк, 29–30 березня 2012 р.); VIII міжнародній науково-теоретичній конференції «Управління економічними системами: концепції, стратегії та інновації розвитку» (м. Хмельницький, 26–28 квітня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (м. Одеса, 8–9 червня 2012 р.); XII міжнародній науково-практичній конференції «Шляхи удосконалення економічної діяльності країни» (м. Львів, 10–11 серпня 2012 р.); IX міжнародній науково-практичній конференції «Складові елементи підвищення економічного потенціалу України за умов глобалізації» (м. Хмельницький, м. Яремче, 5–7 жовтня 2012 р.); II всеукраїнській науково-практичній конференції «Перспективи розвитку

економіки в ринкових умовах» (м. Мукачево, 15–16 березня 2013 р.); VI міжнародній науково-практичній конференції молодих учених і студентів «Процес управління економічною безпекою підприємств машинобудування» (м. Тернопіль, 25–26 квітня 2013 р.).

Публікації. За результатами наукових досліджень автором опубліковано 22 наукові праці, у тому числі: 2 колективні монографії, 10 статей у наукових фахових виданнях; 1 публікація у закордонному виданні, 9 публікацій у інших виданнях. Загальний обсяг публікацій 10,2 друк. арк., з них особисто автору належить 9,8 друк. арк.

Обсяг та структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 275 сторінок комп'ютерного тексту. Обсяг основного тексту – 177 сторінок, у тому числі 21 таблиця (з них 2 займають повні сторінки) та 20 рисунків (з них 6 – на повних сторінках), список використаних джерел нараховує 279 найменувань на 28 сторінках, 38 додатків, які розміщені на 70 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету та завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, викладено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про їх апробацію та впровадження.

У першому розділі «Теоретичні основи управління економічною безпекою підприємства» розглянуто генезис економічної думки щодо визначення сутності та змісту економічної безпеки підприємства, побудовано концептуальну модель управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства, систематизовано інформаційні ресурси та здійснено позиціонування податкового планування в системі управління економічною безпекою підприємства.

У дисертації встановлено існування різних напрямів та підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємства» (ЕБП). У зв'язку з цим проведено систематизацію існуючих думок та запропоновано під даним поняттям розуміти економічну спроможність підприємства як його здатність до розширеного самовідтворення на основі використання системи наявних ресурсів, які сформовані під впливом сукупності споріднених функціональних процесів, що відбуваються на підприємстві з погляду їх ролі у збалансованому задоволенні індивідуальних та суспільних потреб, забезпечення стійкого розвитку та утримування конкурентоспроможності. Враховуючи багатогранність і змістовне наповнення поняття ЕБП дисертантом були виокремлені та доповнені його функціональні складові у розрізі таких параметрів як: стратегічний, тактичний, оперативний, параметр соціальної відповідальності та ефективності управління і побудовані ієрархічні рівні управління безпекою. Крім того були уточнені такі функціональні складові ЕБП як: податкова, виробнича, інформаційна, соціальна та інтерфейсна.

Автором наголошено, що незважаючи на актуальність проблем забезпечення ЕБП, форма та зміст її управління перебувають в неуголженому стані. З метою досягнення гармонізації в управлінні ЕБП запропоновано використати метод декомпозиції, що дозволить структурувати процес управління відповідно до обраних морфологічних фокусів ЕБП. Ідея структуризації процесу управління ЕБП на основі методу декомпозиції склала основу побудованої автором концептуальної моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства (рис. 1).

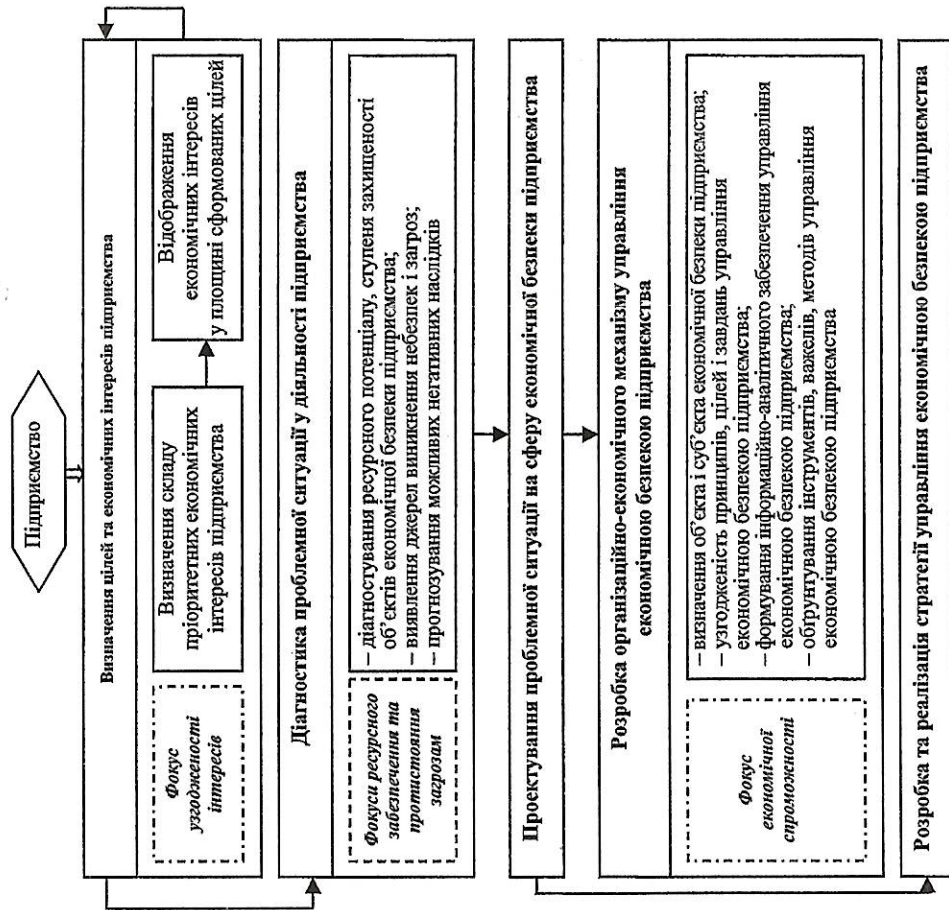

Рис. 1. Концептуальна модель управління процесом забезпечення економічної безпеки підприємства

У роботі також акцентовано увагу на необхідності систематизації значного масиву інформації, який виступає інформаційною базою управління процесом забезпечення ЕБП. Автором доведено, що центральне місце серед інформаційних ресурсів належить обліково-аналітичній інформації, обґрунтовано її місце та процес формування в системі управління ЕБП.

Дисертантом здійснено позиціонування податкового планування в системі управління ЕБП: встановлено його сутнісні характеристики, місце і функції, обґрунтовано етапи проведення і процедуру оптимізації. Це дозволило констатувати, що податкове планування підприємства доцільно використати у ролі захисного інструментарію організаційно-економічного механізму управління ЕБП.

У другому розділі «Науково-методичне забезпечення оцінювання рівня економічної безпеки підприємств» систематизовано методичний інструментарій системи оцінки рівня ЕБП за функціональними складовими; обґрунтовано та розроблено елементи комплексної системи оцінки рівня ЕБП; проведено оцінювання рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств.

Автором встановлено, що науково-методичні підходи щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства є складовими методичного інструментарію організаційно-економічного механізму управління ЕБП.

На основі дослідження переваг, недоліків, особливостей існуючих підходів фахівців у роботі побудовано процедуру проведення оцінки рівня ЕБП (рис. 2), відмінність якої від аналогічних у її змістовному наповненні. Зокрема, виділено три етапи організації оцінки, на аналітичному етапі вибір показників здійснено на основі розробленого автором порядку узгодженості індикаторів оцінки функціональних складових ЕБП, комплексна система оцінки ЕБП містить побудований інтегральний показник (Z – комплексний показник економічної безпеки підприємства) для встановлення меж якого відповідно до рівнів ЕБП застосовано метод нечіткої логіки.

У роботі відповідно до значення Z були встановлені рівні ЕБП: 1) кризовий (0–0,25); 2) критичний (0,26–0,35); достатньо безпечний (0,36–0,51); безпечний (0,52–0,75); абсолютно безпечний (0,76–1,0).

Дисертантом проведено комплексне оцінювання рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств Хмельницької області. Динаміка комплексного показника економічної безпеки підприємства (Z) наведена на рис. 3.

За результатами дослідження діяльності семи машинобудівних підприємств Хмельницької області у 2006–2012 рр. встановлено, що лише у ПАТ «Укрелектроапарат» рівень ЕБП «безпечний», «кризовий» – у ПАТ «Термопластавтомат» і ПАТ «Кам'янець-Подільськиймаш», «критичний» – у ПАТ «Пригма-Прес», ПАТ «Завод «Строммашина», ПАТ «Завод «Темп» та ПАТ «Красилівський машинобудівний завод».

Оцінка рівня економічної безпеки підприємства

1. Організаційний етап

- 1.1. Обґрунтування мети і цілей оцінювання економічної безпеки підприємства;
- 1.2. Запровадження методичних рекомендацій щодо оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- 1.3. Формування бази інформаційної бази;
- 1.4. Аналіз зібраної інформації;
- 1.5. Формування системи оцінювання економічної безпеки підприємства за коефіцієнтним методом.

2

2. Аналітичний етап – аналіз на оцінку рівня економічної безпеки підприємства у розрізі функціональних складових

- 2.1. Стандартизація кількісних показників економічної безпеки підприємства:
  - а) для показників-стимуляторів: $x_{ij}^* = (x_{ij} - x_{j\min}) / (x_{j\max} - x_{j\min})$;
  - б) для показників-дезінмуляторів: $x_{ij}^* = (x_{j\max} - x_{ij}) / (x_{j\max} - x_{j\min})$.
- 2.2. Аналіз та оцінка рівня економічної безпеки підприємства за кількісними показниками з урахуванням експертного методу:
  - а) для одниничних показників підприємства – показників 1'го порядку, $(x_1, \dots, x_{17})$;
  - б) для групових показників у складі функціональних складових економічної безпеки підприємства – показників 2'го порядку, $f_1 = (x_1, \dots, x_4)$, $n = 4$; $f_2 = (x_5, \dots, x_{17})$, $n = 13$;
  - в) для 12-ти функціональних складових економічної безпеки підприємства – показників 3'го порядку, $F_1^* = (f_1, \dots, f_5)$, ...
- 2.3. Аналіз та оцінка рівня економічної безпеки підприємства за якісними показниками на основі балної шкали. Бал "0" – везує на слабкий вплив якісного показника на рівень економічної безпеки підприємства, а "100" – відповідно на сильний вплив. Оцінка включає 79 показників, $N_1^* = (x_{138}, \dots, x_{218})$, $n = 79$.

3

3. Реалізаційний етап – комплексна оцінка рівня економічної безпеки підприємства

- 3.1. Формування "дерева виведення" для узгодженого параметра "Z". Використання виходу інформаційної системи оцінки рівня економічної безпеки підприємства за отриманими кількісними та якісними показниками.
- 3.2. Обґрунтування термів для лінійної оцінки з урахуванням залежності "вхід – вихід" на основі методу нейронних мереж: подолання "прокляття розмірності" на основі 7±2 показників з формуванням показників другого порядку – функціональних складових за економіко-статистичним методом, $N_1^* = (f_1^*, f_2^*, f_3^*)$, $N_2^* = (f_4^*, f_5^*, f_6^*, f_7^*)$, $N_3^* = (f_8^*, f_9^*, f_{10}^*)$, $N_4^* = (f_{11}^*, f_{12}^*, f_{13}^*)$.
- 3.3. Флазифікація змінних величин – яка ставить у відповідність кожному значенню N певної мовознавчої функції належності $\mu(N)$, тобто перетворення значень N у нечіткій формі:

$$\mu(N) = \sum_{i=1}^n \mu_i^d(N_i) \cdot d_i \cdot \prod_{k=1}^m \mu_k^d(N_k) \cdot d_k \cdot \prod_{l=1}^z \mu_l^d(Z_l) \cdot Z_l$$
- а) для кількісних змінних $N_i(i=1, n)$ Z нечіткі мовознавчі a_i^d та d_i визначають як: $a_i^d = \sum_{k=1}^m \mu_k^d(N_k) \cdot d_k$, $d_i = \sum_{l=1}^z \mu_l^d(Z_l) \cdot Z_l$;
- б) для якісних змінних $N_i(i=1, n)$ та у нечіткі мовознавчі a_i^d та d_i визначають як: $a_i^d = \sum_{k=1}^m \mu_k^d(N_k) \cdot d_k$, $d_i = \sum_{l=1}^z \mu_l^d(Z_l) \cdot Z_l$.
- 3.4. Формування лінійних змінних "рівень показника".
- 3.5. Побудова функцій належності для лінійних змінних на базі гаусової функції належності.

$$\mu_j^d(N_j) = \frac{1}{\sigma_j \sqrt{2\pi}} \cdot \exp\left(-\frac{(N_j - \mu_j^d)^2}{2\sigma_j^2}\right)$$
- 3.6. Побудова нечіткої бази знань та її перевірка на наявність протилежних за змістом речень:

$$\bigcup_{p=1}^k \left(N_i = a_i^d \right) \rightarrow Z = d_j$$
- 3.7. Побудова системи нечітких речень на основі апроксимації об'єкта з дискретним виходом.
- 3.8. Здійснення алгоритму апроксимації:
  - а) визначення можливого діапазону контролюваних параметрів, що формують базу знань з використанням експертних даних та вводять систему нечітких логічних речень;
  - б) фіксація вектора значень вхідних змінних $N^* = (N_1^*, N_2^*, \dots, N_n^*)$;
  - в) формування функцій належності нечітких термів, які використовують у нечіткій базі знань, і визначають значення цих функцій для заданих значень вхідних змінних $N_1^*, \dots, N_n^*$;
  - г) обчислення значень багатопараметричних функцій належності $\mu^d(N_1^*, N_2^*, \dots, N_n^*)$ вектора N^* для всіх значень d_j , $j = 1, m$ вихідної змінної на основі використання логічних речень: $\mu(a) \vee \mu(b) = \max[\mu(a), \mu(b)]$, $\mu(a) \wedge \mu(b) = \min[\mu(a), \mu(b)]$;
  - д) прикрасення вихідної змінної значення того терму d_j , функція якого має вигляд: $y = \sum_{j=1}^m \mu_j^d(N_1^*, N_2^*, \dots, N_n^*)$
- 3.9. Формалізація комплексного показника економічної безпеки підприємства за рівнями безпеки

Рис. 2. Процедура проведення оцінки рівня економічної безпеки підприємства

У третьому розділі «Розробка механізму управління економічною безпекою підприємства» проведено аналітичне оцінювання та обґрунтовано передумови розробки складових механізму управління економічною безпекою підприємства; розроблено організаційно-економічний механізм управління ЕБП; доведено необхідність та ефективність впровадження податкового планування як важливого інструментарію організаційно-економічного механізму ЕБП; вироблено науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств.

У роботі здійснено аналіз стратегічних пріоритетів та можливостей машинобудівних підприємств у напрямі забезпечення їх економічної безпеки та виявлено негативні тенденції. Зокрема, результати стану та прогнозування рівня ЕБП свідчать, що усі досліджувані підприємства займають несприятливі стратегічні позиції та потребують їх зміцнення; результати аналізу готовності підприємств до системи стратегічних змін вказують, що не усі підприємства готові (рівень готовності «низький» у ПАТ «Кам'янець-Подільськсільмаш» та ПАТ «Термопластавтомот», «середній» – ХЗКПУ «Пригма-Прес», ПАТ «Завод «Строммашина» і ПАТ «Завод «Темп»; «високий» – у ПАТ «Красилівський машинобудівний завод» та ПАТ «Укрелектроапарат») до стратегічних змін.

Усе зазначене дозволило автору констатувати про необхідність і своєчасність розробки організаційно-економічного механізму управління ЕБП, застосування якого сприятиме оптимізації управлінських рішень у напрямі підвищення рівня ЕБП досліджуваних підприємств.

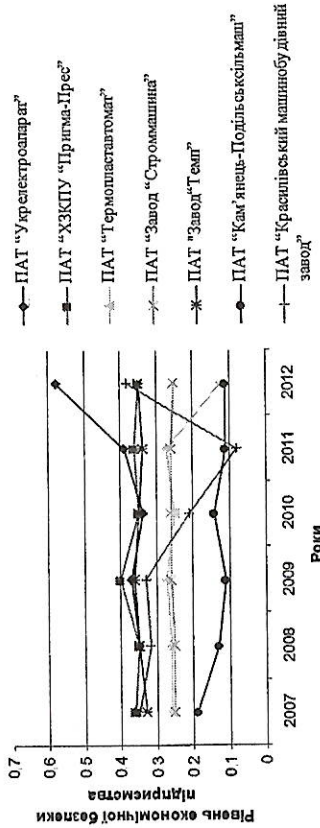

Рис. 3. Динаміка комплексного показника економічної безпеки підприємства (Z)

У дисертації вперше розроблено організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства, що ґрунтується на побудованій концептуальній моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки в розрізі синергетичної взаємодії її функціональних складових та можливостях оптимізації податкового планування підприємства (рис. 4).

Застосування розробленого механізму в управлінських процесах дозволяє встановити рівень економічної безпеки і стратегічну позицію підприємства, сформулювати портфель його стратегій та виробити науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

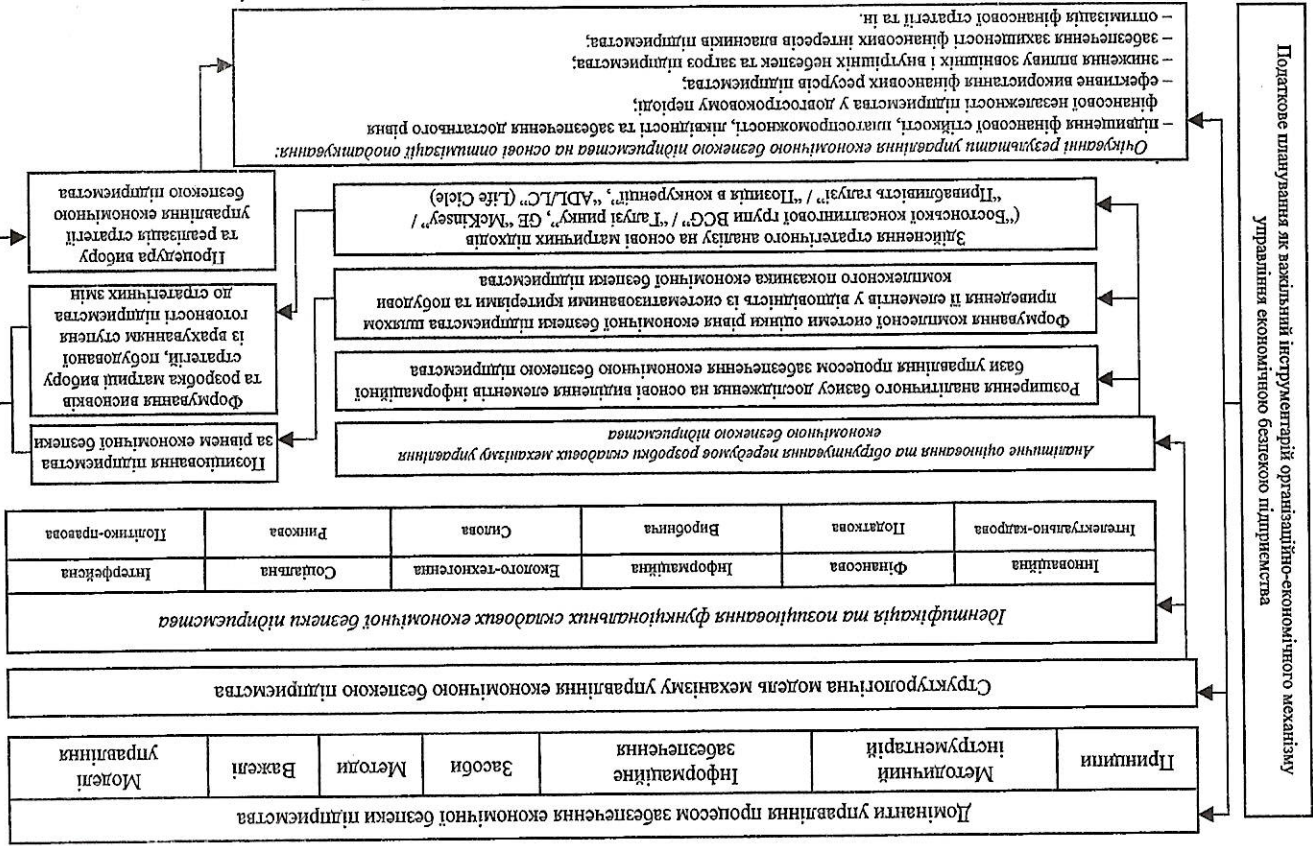

Рис. 4. Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства

Для забезпечення вибору та реалізації стратегії управління ЕБП автором була побудована матриця вибору стратегії управління ЕБП (табл. 1), яка на відміну від існуючих, дозволила врахувати ступінь його готовності до стратегічних змін.

Таблиця 1

Матриця вибору стратегії управління економічною безпекою підприємства			
Тенденції зміни рівня ЕБП	Ступінь готовності підприємства до стратегічних змін		
	Низький	Середній	Високий
Рівень ЕБП стабільний	Пасивна стратегія	Стратегія поступового розвитку	Експансійна стратегія
Рівень ЕБП помірно спадає	Захисна стратегія	Стабілізаційна стратегія	Стратегія поступового розвитку
Рівень ЕБП стрімко спадає	Стратегія, заснована на звичайних можливостях	Антикризова стратегія	Стабілізаційна стратегія
Рівень ЕБП помірно зростає	Стратегія збереження	Стратегія поступового розвитку	Експансійна стратегія
Рівень ЕБП стрімко зростає	Захисна стратегія	Стратегія поступового розвитку	Експансійна стратегія

Матриця вибору стратегії ЕБП була покладено в основу удосконаленої поетапної процедури вибору та реалізації стратегії управління ЕБП, що надало можливість сформулювати портфель стратегій для досліджуваних підприємств. Рекомендовано такі стратегії: захисну для ПАТ «Кам'янець-Польськийсільмаш» та ПАТ «Термопластавтомат»; поступового розвитку для ПАТ «ХЗКПУ «Пригма-Прес»», ПАТ «Завод «Строммашина»» та ПАТ «Темп»; експансійну для ПАТ «Красилівський машинобудівний завод» та ПАТ «Укрелектроапарат».

В роботі на основі позиціонування доведено, що податкове планування є одним із важливих важливих інструментів організаційно-економічного механізму управління ЕБП. Визначено елементи податкового планування складовими механізму планування діяльності підприємства дисертантом було встановлено їх вплив на функціональні складові ЕБП. Впровадження елементів системи оптимізації оподаткування підприємства (табл. 2) дозволить отримати такі результати: підвищення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та забезпечення достатнього рівня фінансової незалежності підприємства у довгостроковому періоді; ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; зниження впливу зовнішніх і внутрішніх небезпек та загроз підприємства; забезпечення захищеності фінансових інтересів власників підприємства; оптимізація фінансової стратегії та ін.

Напрями управління економічною безпекою підприємства на основі оптимізації оподаткування

Напрямок управління	Елемент системи оптимізації оподаткування
Формування корпоративних ресурсів	Вибір ефективних методів оптимізації оподаткування із врахуванням життєвого циклу та галузеві специфіки діяльності
Стратегічне планування	Максимізація прибутку підприємства шляхом порівняння вигод та витрат в результаті застосування окремих методів оптимізації
Тактичне планування	Обґрунтування рішення щодо раціонального розміщення активів і прибутку підприємства з урахуванням як очікуваної доходності так і витрат на податкові платежі
Оперативне планування	1. Регулювання бази оподаткування на основі «податкового моніторингу» та детального обґрунтування джерел фінансових витрат. 2. Використання прямих та непрямих фінансових податкових пільг. 3. Аналіз типових помилок і порушень в оподаткуванні. 4. Формування податкового платіжного календаря

Результати апробації теоретико-методичних розробок, поданих у дисертаційній роботі, підтвердили їх коректність та практичну значимість.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення актуального наукового завдання обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства. Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Автором встановлено недостатнє теоретичне та науково-методичне обґрунтування процесів розробки механізму управління економічною безпекою підприємства, що обумовлює необхідність створення нових підходів до його формування.

2. Виявлено, що поняття «економічна безпека підприємства» за сутністю і змістом досить багатогранне та на основі узагальнення різних напрямів і підходів до трактування запропоновано: 1) під ЕБП розуміти економічну спроможність підприємства як його здатність до розширеного самовідтворення на основі використання системи наявних ресурсів, які сформовані під впливом сукупності споріднених функціональних процесів, що відбуваються на підприємстві з погляду їх ролі у збалансованому задоволенні індивідуальних та суспільних потреб, забезпечення стійкого розвитку та утримування конкурентоспроможності; 2) доповнити та уточнити його функціональні складові.

3. З метою досягнення гармонізації в управлінні ЕБП було запропоновано здійснити структурізацію процесу управління на основі методу декомпозиції.

Ідея структуризації процесу управління ЕБП відповідно до обраних морфологічних фокусів лягла в основу побудованої автором концептуальної моделі управління процесом забезпечення ЕБП, що стала фундаментом для вперше розробленого організаційно-економічного механізму управління ЕБП.

4. Обґрунтовано необхідність систематизації інформації, яка слугує інформаційною базою управління процесом забезпечення ЕБП та вказано, що центральне місце серед інформаційних ресурсів належить обліково-аналітичній інформації. В роботі обґрунтовано місце та процес формування обліково-аналітичної інформації в системі управління ЕБП.

5. На основі систематизації підходів щодо створення методичного інструментарію організаційно-економічного механізму управління ЕБП дисертантом наведено процедуру проведення оцінки рівня ЕБП, яка, на відміну від існуючих, містить оновлене змістовне наповнення: три етапи організації оцінки; порядок узгодженості індикаторів оцінки функціональних складових ЕБП; інтегральний показник (Z – комплексний показник економічної безпеки підприємства); шкалу встановлення рівнів ЕБП та ін. Її застосування дозволило провести комплексне оцінювання рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств Хмельницької області та розробити практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня їх економічної безпеки.

6. У роботі удосконалено постану процедуру вибору та реалізації стратегії управління ЕБП шляхом побудови матриці вибору стратегії управління ЕБП, яка враховує ступінь його готовності до стратегічних змін, це надало можливість сформулювати портфель стратегій для досліджуваних підприємств.

7. Обґрунтовано доцільність використання податкового планування підприємства у ролі важливого інструментарію організаційно-економічного механізму управління ЕБП на підставі його позиціонування в системі управління ЕБП. Визначаючи елементи податкового планування складовими механізму планування діяльності підприємства, дисертантом було встановлено їх вплив на функціональні складові ЕБП, це дозволило довести необхідність та ефективність процесу оптимізації податкового планування у механізмі управління економічного безпеки підприємства та спрогнозувати очікувані результати від впровадження.

8. Автором вперше розроблено організаційно-економічний механізм управління економічного безпекою підприємства, який ґрунтується на побудованій концептуальній моделі управління процесом забезпечення економічної безпеки в розрізі синергетичної взаємодії її функціональних складових та можливостях оптимізації податкового планування підприємства. Його застосування в управлінських процесах дозволило встановити рівень економічної безпеки і стратегічні позиції досліджуваних підприємств, сформулювати портфель їх стратегій та виробити науково-практичні рекомендації щодо напрямів підвищення рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях:

1. Ваганова Л. В. Оптимізація оподаткування як методологічний інструментарій забезпечення фінансової безпеки машинобудівних підприємств / Л. В. Ваганова // Управління фінансово-економічною безпекою держави, регіону, підприємства : колективна монографія / Н. І. Рудик, О. В. Скорук, М. Б. Кулинич та ін.; за заг. ред. Л. Г. Липч. – Луцьк : ПФ “Смарagd”, 2012. – С. 92–113 (1,5 друк. арк.).
2. Ваганова Л. В. Оцінка ринкової безпеки машинобудівних підприємств в процесі корпоратизації промисловості / Л. В. Ваганова, Н. А. Хруц // Стейсвий розвиток регіонів України на базі кластеризації та корпоратизації (галузевий аспект) : колективна монографія / Н. В. Іванова, О. В. Добровольська, Ю. Ю. Швець та ін.; за заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2012. – С. 222–235 (1,1 друк. арк.). *Особистий внесок автора: моніторинг стану та тенденцій розвитку машинобудівних підприємств Хмельницьчини; систематизація та проведена критичного аналізу існуючих методичних підходів до оцінки ринкової безпеки підприємств; розробка послідовності та сутнісного наповнення етапів здійснення оцінки рівня ринкової безпеки підприємства (0,9 друк. арк.).*
3. Ваганова Л. В. Комплексна система оцінювання рівня економічної безпеки підприємств машинобудування / Л. В. Ваганова // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2013. – Вип. 1. – С. 260–267 (0,4 друк. арк.).
4. Ваганова Л. В. Складові механізми управління економічного безпекою підприємств машинобудування / Л. В. Ваганова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 2. – С. 19–28 (1,0 друк. арк.).
5. Ваганова Л. В. Дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку підприємств машинобудування України / Л. В. Ваганова // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 5. – С. 63–69 (0,6 друк. арк.).
6. Ваганова Л. В. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства / Н. А. Хруц, Л. В. Ваганова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 2, т. 2. – С. 65–68 (0,4 друк. арк.). *Особистий внесок автора: систематизація методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємства (0,2 друк. арк.).*
7. Ваганова Л. В. Обліково-аналітичне гарантування економічної безпеки підприємств машинобудування / Л. В. Ваганова // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 30, ч. 1. – С. 53–57 (0,5 друк. арк.).
8. Ваганова Л. В. Окремі аспекти формування системи управління інтелектуально-кадрового безпекою підприємства / Л. В. Ваганова // Вісник

Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 4, т. 2. – С. 98–101 (0,5 друк. арк.).

9. Ваганова Л. В. Оцінка інтерфейсної складової економічної безпеки машинобудівних підприємств / Л. В. Ваганова // Економіка розвитку. – 2013. – № 2. – С. 81–85 (0,6 друк. арк.)

10. Ваганова Л. В. Оцінка рівня техногенної складової економічної безпеки промислових підприємств / Л. В. Ваганова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2012. – № 4 – С. 83–88 (0,5 друк. арк.).

11. Ваганова Л. В. Принципи побудови концепції забезпечення економічної безпеки підприємства / Л. В. Ваганова // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2011. – № 3. – С. 211–213 (0,4 друк. арк.).

12. Ваганова Л. В. Створення механізму інноваційної безпеки підприємства на основі маркетингової складової / Л. В. Ваганова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4, т. 1. – С. 202–206 (0,6 друк. арк.).

У закордонних виданнях:

13. Ваганова Л. В. Методы оценки социальной составляющей экономической безопасности предприятия / Л. В. Ваганова // European Applied Sciences : Stuttgart, Germany: ORT Publishing. – 2012. – № 1. – Р. 418–421.

У інших наукових виданнях:

14. Ваганова Л. В. Аналіз процесів реалізації стратегічних можливостей підприємств машинобудівної галузі Хмельниччини у напрямі забезпечення їх економічної безпеки / Л. В. Ваганова // Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачеве, 15–16 березня 2013 р.). – Мукачеве : Мукачівський державний університет, 2013. – С. 321–324 (0,22 друк. арк.).

15. Ваганова Л. В. Процес управління економічною безпекою підприємств машинобудування / Л. В. Ваганова // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали VI науково-практичної конференції молодих учених і студентів (м. Тернопіль, 25–26 квітня 2013 р.). – Тернопіль : Тернопільський національний економічний університет, 2013. – С. 226–228 (0,10 друк. арк.).

16. Ваганова Л. В. Критерії оцінки виробничої складової економічної безпеки машинобудівних підприємств / Л. В. Ваганова // Шляхи удосконалення економічної діяльності країни : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 10–11 серпня 2012 р.). – Львів : “Лев”, 2012. – С. 65–68 (0,24 друк. арк.).

17. Ваганова Л. В. Критичний аналіз поняття “економічна безпека підприємства” / Л. В. Ваганова // Актуальні питання економічних наук : збірник тез наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Одеса, 8–9 червня 2012 р.). – Одеса : Центр економічних досліджень та розвитку, 2012. – С. 78–79 (0,23 друк. арк.).

18. Ваганова Л. В. Податкове планування як елемент системи управління / Л. В. Ваганова // Інформаційні технології, економіка та право: стан та перспективи розвитку (ТЕП–2012) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів (м. Чернівці, 28–31 березня 2012 р.). – Чернівці : ІВНЗ “Буковинський університет”, 2012. – Вип. 9, ч. 2. – С. 9–10 (0,08 друк. арк.).

19. Ваганова Л. В. Система внутрішнього контролю як умова забезпечення достовірності облікових та звітних даних суб’єкта господарювання / Л. В. Ваганова // Проблеми розвитку та регулювання обліку, контролю, аналізу на сучасному етапі : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Вінниця, 29 лютого 2012 р.). – Вінниця : Центр підготовки навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2012. – С. 11–14 (0,20 друк. арк.).

20. Ваганова Л. В. Якість продукції як індикатор виробничої безпеки підприємств машинобудування / Л. В. Ваганова // Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери : матеріали IX міжнародної науково-теоретичної конференції молодих учених і студентів (м. Донецьк, 29–30 березня 2012 р.). – Донецьк : ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”, 2012. – Т. 2. – С. 14–16 (0,15 друк. арк.).

21. Ваганова Л. В. Система забезпечення інформаційної безпеки підприємства / Л. В. Ваганова // Дослідження та сучасність : збірник наукових праць Всеукраїнської наукової конференції “Дослідження і сучасність”. (м. Київ, 15 серпня 2011 р.). – Київ : НАІРІ, 2011. – Вип. 2 – С. 15–19 (0,32 друк. арк.).

22. Ваганова Л. В. Экономическая безопасность предприятия в условиях экономического роста / Л. В. Ваганова // Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 28–29 червня 2011 р.). – Дніпропетровськ : Біла К.О., 2011. – Т. 1. – С. 50–52 (0,16 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Ваганова Л. В. Механізм управління економічною безпекою підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2014.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення актуального наукового завдання обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо розробки механізму управління економічною безпекою підприємства. Додовнено та поглиблено теоретичні основи управління економічною безпекою підприємства (ЕБП). Побудовано концептуальну модель управління процесом забезпечення ЕБП. Удосконалено науково-

методичні підходи до оцінки рівня ЕБП за функціональними складовими. Обґрунтовано та розроблено елементи комплексної системи оцінки рівня економічної безпеки та здійснено оцінювання машинобудівних підприємств. Здійснено аналітичне оцінювання та обґрунтовано передумови розробки складових механізму управління ЕБП. Удосконалено процедуру вибору та реалізації стратегії управління ЕБП. Доведено необхідність та ефективність впровадження податкового планування як важливого інструментарію організаційно-економічного механізму управління ЕБП. Вперше розроблено організаційно-економічний механізм управління ЕБП.

Ключові слова: економічна безпека, функціональні складові, рівень економічної безпеки, концептуальна модель, податкове планування, позиціонування, система оцінки, організаційно-економічний механізм.

АННОТАЦІЯ

Ваганова Л. В. Механізм управління економічної безпекою підприємства. – Рукопис.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Хмельницкий национальный университет. – Хмельницкий, 2014.

В диссертации приведено теоретическое обобщение и новое решение актуального научного задания обоснования теоретико-методических основ и практических рекомендаций по разработке механизма управления экономической безопасностью предприятия. Дополнено и углублено теоретические основы управления экономической безопасностью предприятия (ЭБП). Установлена сущность и содержание понятия «экономическая безопасность предприятия», определено его место в системе управления предприятием. Под экономическую безопасность предприятия предложено понимать экономическую состоятельность предприятия как его способность к расширенному самовоспроизводству на основе использования системы имеющихся ресурсов, которые сформированы под влиянием совокупности родственных функциональных процессов, происходящих на предприятии с точки зрения их роли в сбалансированном удовлетворении индивидуальных и общественных потребностей, обеспечения устойчивого развития и поддержки конкурентоспособности ЭБП. Построено концептуальную модель управления процессом обеспечения ЭБП. Систематизировано информационные ресурсы, обосновано место и процесс формирования учетно-аналитической информации в системе управления ЭБП. Усовершенствовано научно-методические подходы к оценке уровня ЭБП по функциональным составляющим. Обосновано и разработано элементы комплексной системы оценки уровня ЭБП и осуществлено оценивание машиностроительных предприятий. Разработан порядок согласованности индикаторов оценки функциональных составляющих ЭБП, построен интегральный показатель (Z – комплексный показатель

экономической безопасности предприятия), разработана шкала установления уровня ЭБП. Проведена аналитическая оценка и обосновано предположки разработки составляющих механизма управления ЭБП. Усовершенствована процедура выбора и реализации стратегии управления ЭБП. Разработана матрица выбора стратегии управления ЭБП и сформирован портфель стратегий для исследуемых предприятий. Получили дальнейшее развитие процессы позиционирования налогового планирования в системе управления ЭБП благодаря установлению его существенных характеристик, места и функций, а также путем обоснования этапов осуществления и процедуры оптимизации. Доказана необходимость и эффективность внедрения налогового планирования как рычажного инструментария организационно-экономического механизма управления ЭБП. Впервые разработан организационно-экономический механизм управления ЭБП, основанный на построенной концептуальной модели управления процессом обеспечения экономической безопасности в разрезе синергетических взаимодействий ее функциональных составляющих и возможности оптимизации налогового планирования предприятия. Разработаны научно-практические рекомендации относительно направлений повышения уровня экономической безопасности исследуемых предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, функциональные составляющие, уровень экономической безопасности, концептуальная модель, налоговое планирование, позиционирование, система оценки, организационно-экономический механизм.

ANNOTATION

Vaganova L. V. The mechanism of the economic security management of enterprise. – Manuscript.

The dissertation for Candidate's degree (Candidate of Science) in Economic Sciences with a specialization in 08.00.04 – Economy and Management of the Enterprises (by the types of economic activity). – Khmelnytsky National University. – Khmelnytsky, 2014.

The theoretical generalization and new solution of the topical scientific task to justify theoretical and methodological principles and practical recommendations for the working-out the mechanism of the economic security management of enterprise were given in the dissertation. Theoretical foundations of the economic security management of enterprise were completed and deepened. The conceptual model of the providing process management of the economic security of enterprise was developed. The theoretical and methodical approaches to the assessment of the economic security level of enterprise according to the functional components were improved. The elements of the complex assessment system of the economic security level were worked out and justified; the assessment of the level of the engineering enterprises was made. The analytical assessment was carried through and backgrounds of the components formalization of the mechanism of the economic security management of enterprise were justified. The procedure of the

selection and implementation of the strategy of the economic security management of enterprises was improved. The necessity and efficiency of the adoption of tax planning as a regulatory tool of organizational and economic mechanism of the economic security management of enterprise was proved. The organizational and economic mechanism of the economic security management of enterprise was worked-out for the first time.

Key words: economic security, functional components, level of economic security, conceptual model, tax planning, positioning, assessment system, organizational and economic mechanism.

Підписано до друку 20.02.2014. Формат 30 × 42/4
Ум. друк. арк. – 0,9. Обл.-вид. арк. – 1,0
Наклад 100 прим. Зам. № 30/14, 2014

Редакційно-видавничий центр ХНУ
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1
Свідчення про внесення в Державний реєстр,
серія ДК № 4489 від 18.02.2013 р.

